

Asia: VN/16546/2022

Itäisen Suomen elinvoimaa vahvistavien toimenpiteiden selvittäminen

Näkemykset itäisen Suomen elinvoimasta

1. Mitkä ovat merkittävimmät muutokset toimintaympäristössäsi sodan alkamisen jälkeen? (mikäli mahdollista perustele esim. tilastotiedoin ja tutkimusten valossa)

Rajan sulkeutumisen ja pakotteiden vuoksi koko Itä-Suomen talousalue kärsii merkittävästi. Itä-Suomen yliopiston tutkimus- ja opetustoiminnasta merkittävä osa on perustunut yhteistyöhön venäläisten partnereiden kanssa. Kaikki käynnissä oleva yhteistyö venäläisten organisaatioiden kanssa on keskeytetty.

Yliopiston kansainvälisistä tieteellisistä julkaisuista vuosittain noin 10 % on yhteisjulkaisuja venäläisten tutkimusorganisaatioiden kanssa. Tutkimus- ja kehittämishankkeissa on ollut suuri volyyymi yhteistyössä venäläisten partnereiden kanssa; kehittämistoiminnassa merkittävimmät ovat CBC-ohjelmat, joista rahoitus yhteenlaskettuna on noin 2 M€. Suomen Akatemian hankkeissa liikkuvuus venäjältä on ollut keskeistä. Edellä mainittujen lisäksi yliopiston opiskelijarekrytointi (ml. jatkotutkinto-opiskelijat) vaikeutuu. Lukuvuosimaksullisten opiskelijoiden määrä tulee laskemaan. Vaikka opiskelijavalinnassa kansalaisuus ei ole este, on selvää että haasteita on myös tällä sektorilla.

Lisäksi maantieteellinen sijainti on jo nyt aiheuttanut hankaluuksia ja pelkotiloja; Venäjän rajan läheisyys sekä Suomen Nato-prosessin aikana mahdolliset Venäjän häiriötoimet näyttävät kansainvälisille toimijoille uhkana.

Odotettavissa on myös yhteistoiminnan keskeytymisestä yliopistolle huomattava taloudellinen suora menetys. Yhteistyön katkeamisella on pitkäkestoisia vaikutuksia yliopiston perusrahoituksen indikaattoripohjaisessa rahoituksessa. Taloudellinen menetys tulee olemaan miljoonia euroja; lisäksi kymmenien tutkijoiden urakehitys vaarantuu. Venäläisten organisaatioiden kanssa toteutetulle tutkimus-, innovaatio- ja opetusyhteistyölle tulee rakentaa uutta suuntaa muiden kansainvälisten kumppaneiden kanssa, ja tämä vie aikaa.

2. Mistä löytyvät itäisen Suomen uudet elinvoiman lähteet?

Itä-Suomessa on erinomaiset edellytykset vihreän siirtymän ratkaisuihin (mm. metsäbiotalous ja vetytalous) sekä digitalisaation mukanaan tuomien mahdollisuuksien hyödyntämiseen. Uuden kasvun edellytykset löytyvät parhaiten yhteistyön rajapinnoilta. Erityisesti tulee panostaa yritystoiminnan kasvuun ja yritystoiminnan kansainvälistymisen tukeen.

Väestönkehityksen ja alueellisen saavutettavuuden näkökulmasta on turvattava koulutusjärjestelmän toimivuus ja resursointi merkittävästi pienenevien ikäluokkien alueilla.

3. Esittele kolme vaikuttavinta ratkaisua perusteluineen itäisen Suomen elinvoiman lisäämiseksi

Sujuvat ja pysyvät liikenneyhteydet

Itä-Suomi on jo koronapandemian johdosta kärsinyt lentoyhteyksien huonontumisesta, jopa lentokatkoista erityisesti Joensuussa. Raideliikenteessä Karjalan radan merkitys tulee korostumaan, joskin nyt on ollut haasteita Karjalan radan korjausten vuoksi. Liikenneyhteyksillä on suuri merkitys yrityssektoriin, mutta myös tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden toimintaan. Sujuvat ja pysyvät liikenneyhteydet ovat koko Itä-Suomen elinvoiman, ml. vientiyritystoiminnan, uusien investointien ja tutkimus- ja koulutustoiminnan elinehto.

Alueellisen yritystoiminnan tukeminen

Kaupan ja turismin ollessa pysähdyksissä itä-rajalla, alueen yritystoiminta tarvitsee uusia toiminta-alueita. Alueella jo toimivien yritysten samoin kuin uusien investointien houkuttelua tulisi tukea mm. verohelpotuksin. Elinvoima ja yritystoiminta ovat alueen korkeakouluille myös keskeinen edellytys niin opiskelijarekrytoinnin kuin valmistuneiden pitovoiman näkökulmasta. Tukitoimia tarvitaan valmistuneiden työllistymiseksi alueelle.

Lisäpanostukset korkeakoulujen ja alueiden TKI-toiminnan tukemiseen

Koulutus- ja tutkimustoiminnan edellytykset, ml. koulutus- ja työperäinen maahanmuutto on turvattava Itä-Suomessa, muuten menetetään uuden kasvun edellytykset.

Kaikki Itä-Suomen elinvoimaa lisäävät toimet on otettava käyttöön. Yliopisto viittaa kannanotossaan myös Itä-Suomen Unioni Ry:n kannanottoon:

<https://www.isury.fi/kirjelma-3-6-22-saarikko/>

Makkonen Soili
Itä-Suomen yliopisto